

ΕΓΓΡΑΦΟ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Πέρα από τη
Συνταξιοδότηση
*Μια Πηγή για την
Ενσωμάτωση
των Μεταναστών*

**BEYOND
RETIREMENT**

A migrant integration resource

Δημιουργήθηκε από το UPIT – Universitatea din Pitesti σε
συνεργασία με τους εταίρους του προγράμματος BRAMIR

Αριθμός Προγράμματος:
2016-I-DE02-KA204-003275

Περιεχόμενα

1.	_____ <i>Περίληψη</i>	4
2.	_____ <i>Σύντομη Επισκόπηση του προγράμματος BRAMIR</i>	5
2.1.	_____ <i>Τι είναι το πρόγραμμα BRAMIR;</i>	5
2.2.	_____ <i>Γιατί είναι σημαντικό το πρόγραμμα BRAMIR;</i>	5
2.3.	_____ <i>Τι κατάφερε το πρόγραμμα BRAMIR;</i>	7
3.	_____ <i>Γιατί το πρόγραμμα BRAMIR αποτελεί θετικό πρότυπο για τη συμμετοχή των ηλικιωμένων εθελοντών και των μεταναστών;</i>	9
4.	_____ <i>Πως μπορεί το πρότυπο του BRAMIR να υλοποιηθεί από άλλους οργανισμούς ή κοινότητες;</i>	13
4.1.	_____ <i>Βήματα που πρέπει να γίνουν για την υλοποίηση του προτύπου του BRAMIR</i>	13
4.2.	_____ <i>Μια ανάλυση κόστους-οφέλους για την εφαρμογή του μοντέλου του BRAMIR σε κάθε χώρα</i>	14
5.	_____ <i>Γιατί οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής πρέπει να εξετάσουν την προσέγγιση του προγράμματος BRAMIR;</i>	16
6.	_____ <i>Συμπεράσματα και Προτάσεις</i>	17

I. Περίληψη

Το πρόγραμμα **BRAMIR** καταπιάνεται με δύο καταστάσεις που αποτελούν πραγματικότητα σε όλα τα Κράτη Μέλη της ΕΕ. Αυτά είναι η γήρανση του πληθυσμού και η αυξανόμενη εξάρτηση στη μετανάστευση για την κάλυψη των σημερινών και των μελλοντικών απαιτήσεων του εργατικού δυναμικού. Παρόλο που υπάρχουν σημαντικές διακυμάνσεις όσον αφορά την ταχύτητα και την αμεσότητα αυτών των αλλαγών εντός και μεταξύ των Κρατών Μελών, αυτές οι καταστάσεις βρίσκονται ενώπιον μας και θα επηρεάσουν όλες τις χώρες στο όχι και τόσο πολύ μακρινό μέλλον.

Το πρόγραμμα **BRAMIR** πρότεινε μια καινοτόμο απάντηση σε δύο τρέχοντα ζητήματα στην Ευρώπη, συγκεκριμένα τη γήρανση του εργατικού δυναμικού και την ανάγκη μεγαλύτερης κοινωνικής ενσωμάτωσης των μεταναστών / μεταναστευτικών κοινοτήτων. Η τακτική του να φέρνει κοντά ηλικιωμένους εθελοντές από τις ομάδες των επικείμενων και των πρόσφατα συνταξιούχων με τις κοινότητες των μεταναστών για την επίτευξη μεγαλύτερης ενσωμάτωσης αντιπροσωπεύει μια καινοτόμο και οικονομικά αποδοτική νέα εκπαιδευτική σύμπραξη για την αντιμετώπιση ενός ζητήματος με αυξανόμενη σχετικότητα και σημασία. Οι εταίροι του προγράμματος πιστεύουν ότι το προτεινόμενο μοντέλο θα μπορούσε να έχει σημαντικό αντίκτυπο στη μελλοντική ανάπτυξη πολιτικής στον τομέα αυτό.

Το πρόγραμμα **BRAMIR** ανέπτυξε και εφάρμοσε ένα πολυεπίπεδο πλαίσιο μάθησης, σχεδιασμένο για ηλικιωμένους και ηλικιωμένους εργαζόμενους που πλησιάζουν στη συνταξιοδότησή τους, ώστε να τους επιτρέψει να είναι σε θέση να μπορούν να δράσουν ως εθελοντές για να υποστηρίξουν την ανάπτυξη βασικών πολιτικών και κοινωνικών ικανοτήτων εντός των υπαρχουσών και αναπτυσσόμενων κοινοτήτων μεταναστών.

Το πρόγραμμα **BRAMIR** απευθύνθηκε σε εκπαιδευτές ενηλίκων και παρόχους τέτοιας εκπαίδευσης, υπεύθυνοι εθελοντών, βοηθών μεταναστών, ηλικιωμένων εθελοντών και μεταναστών.

Αυτό το Έγγραφο Πολιτικής παρέχει μια σύντομη επισκόπηση του προγράμματος **BRAMIR**, της σημασίας του σε ένα πλαίσιο πολιτικής της ΕΕ και τα αποτελέσματα που επιτεύχθηκαν μεταξύ Σεπτεμβρίου του 2016 και Αυγούστου του 2018. Το παρόν έγγραφο δίνει έμφαση στην προσέγγιση του **BRAMIR**, η οποία θα μπορούσε να θεωρηθεί θετικό πρότυπο αλληλεπίδρασης εθελοντών και κοινοτήτων μεταναστών και ως εκ τούτου παρουσιάζει τους τρόπους με τους οποίους το μοντέλο του **BRAMIR** μπορεί να αναπαραχθεί / μεταφερθεί σε άλλους οργανισμούς και κοινότητες. Τέλος, παρουσιάζει τους λόγους για τους οποίους η προσέγγιση του **BRAMIR** πρέπει να εξεταστεί από τους πολιτικούς και τους υπεύθυνους για τη λήψη αποφάσεων ως απάντηση στα σύγχρονα προβλήματα της έλλειψης στην αγορά εργασίας, της ένταξης και της μετανάστευσης.

2. Σύντομη Επισκόπηση του προγράμματος BRAMIR

2.1. Τι είναι το πρόγραμμα BRAMIR;

Το πρόγραμμα BRAMIR (**B**yond **R**etirement - **A** **M**igrant **I**ntegration **R**esource, Πέρα από τη Συνταξιοδότηση, Πέρα από τη Συνταξιοδότηση - Μια Πηγή για την Ενσωμάτωση των Μεταναστών) χρηματοδοτείται από την ΕΕ μέσω της Βασικής Δράσης 2 του προγράμματος Erasmus+ (Συνεργασία για καινοτομία και ανταλλαγή ορθών πρακτικών): Στρατηγική σύμπραξη για την Εκπαίδευση Ενηλίκων.

Η κοινοπραξία του BRAMIR αποτελείται από εννέα εταίρους από οκτώ Κράτη Μέλη, και συγκεκριμένα τους: Jugendförderverein Parchim / Lübz e.V. (Γερμανία), Κέντρο Προώθησης Έρευνας και Ανάπτυξης στην Εκπαιδευτική Τεχνολογία -CARDET (Κύπρος), Meath Partnership (Ιρλανδία), E-Seniors: Initiation des Seniors aux Ntic Association (Γαλλία), Oxfam Italia Intercultura Società Cooperativa Sociale di tipo A Onlus (Ιταλία), Universitatea din Pitesti (Ρουμανία), Future in Perspective Limited (Ιρλανδία), Innoventum Oy (Φινλανδία), E.N.T.E.R. GMBH (Αυστρία), και ένα συνεργάτη (Swiss Federation for Adult Learning) από την Ελβετία.

Το πρόγραμμα BRAMIR ανέπτυξε και εφάρμοσε ένα πολυεπίπεδο πλαίσιο μάθησης σχεδιασμένο για ηλικιωμένους και ηλικιωμένους εργαζόμενους που πλησιάζουν τη συνταξιοδότησή τους, ώστε να τους επιτρέψει να είναι σε θέση να μπορούν να δράσουν ως εθελοντές για να υποστηρίξουν την ανάπτυξη βασικών πολιτικών και κοινωνικών ικανοτήτων εντός των υπαρχουσών και αναπτυσσόμενων κοινοτήτων μεταναστών.

Το πρόγραμμα BRAMIR απευθύνθηκε σε εκπαιδευτές ενηλίκων και παρόχους τέτοιας εκπαίδευσης, υπεύθυνοι εθελοντών, βοηθών μεταναστών, ηλικιωμένων εθελοντών και μεταναστών κατά τη διάρκεια της περιόδου εφαρμογής 24 μηνών του, από τον Σεπτέμβριο του 2016 έως τον Αύγουστο του 2018.

2.2. Γιατί είναι σημαντικό το πρόγραμμα BRAMIR;

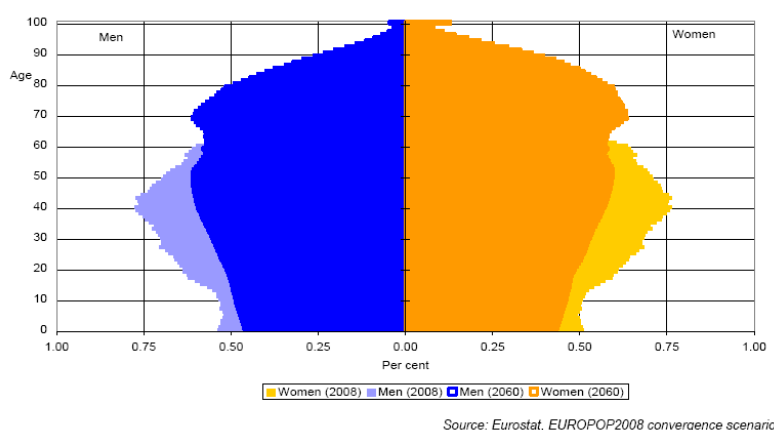
Το πρόγραμμα BRAMIR καταπιάνεται με δύο καταστάσεις που αποτελούν πραγματικότητα σε όλα τα Κράτη Μέλη της ΕΕ. Αυτά είναι η γήρανση του πληθυσμού και η αυξανόμενη εξάρτηση στη μετανάστευση για την κάλυψη των σημερινών και των μελλοντικών απαιτήσεων του εργατικού δυναμικού. Παρόλο που υπάρχουν σημαντικές διακυμάνσεις όσον αφορά την ταχύτητα και την αμεσότητα αυτών των αλλαγών εντός και μεταξύ των Κρατών Μελών, αυτές οι καταστάσεις βρίσκονται ενώπιόν μας και θα επηρεάσουν όλες τις χώρες στο όχι και τόσο πολύ μακρινό μέλλον. Για παράδειγμα, σύμφωνα με το Eurostat:

- Το 2017, σχεδόν το ένα πέμπτο (19%) του πληθυσμού της ΕΕ ήταν ηλικίας 65 ετών και άνω
- Το μερίδιο των ατόμων ηλικίας 80 ετών και άνω θα υπερδιπλασιαστεί έως το 2080 και θα φτάσει το 13% του συνόλου του πληθυσμού.

Οι πληθυσμιακές πυραμίδες της ΕΕ, όπως αυτή του Σχήματος 1 προσφέρουν μια ζωντανή αναπαράσταση του γηράσκοντα πληθυσμού της ΕΕ. Επιπλέον, τα baby boomers αναμένεται να αυξήσουν τον αριθμό των ηλικιωμένων μέχρι το 2060, ενώ ο πληθυσμός του εργατικού δυναμικού (ηλικίες 15-64 ετών) αναμένεται να μειωθεί σημαντικά.

Η μετανάστευση έχει γίνει ένα «φυσιολογικό» μέρος της ζωής στην Ευρώπη, αλλά η πρόκληση για τα Κράτη Μέλη προκειμένου να ανταποκριθούν σε αυτό το γεγονός είναι να ενισχύσουν την ενσωμάτωση των μεταναστών στην κοινωνία και την οικονομία της χώρας υποδοχής και οι προσπάθειες που καταβάλλονται για την προσέλκυση εργαζομένων από τρίτες χώρες πρέπει να συμβαδίζουν με μέτρα για την εξασφάλιση της κοινωνικής συνοχής και της ίσης μεταχείρισης. Για παράδειγμα:

- Από την περίοδο μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, η Ευρώπη παρείχε ένα ασφαλές καταφύγιο για επαναπατριζόμενους που εγκατέλειψαν πρώην αποικίες, καθώς και εκείνους που διέφυγαν από πόλεμο σε χώρες όπως η πρώην Γιουγκοσλαβία και πιο πρόσφατα το Αφγανιστάν και η Συρία. Πολλές ευρωπαϊκές χώρες έχουν περισσότερους ανθρώπους που καταφτάνουν παρά που φεύγουν και η καθαρή μετανάστευση είναι ιδιαίτερα υψηλή στην οικονομική καρδιά της Δυτικής Ευρώπης. Η Γερμανία, η χώρα με το πιο θετικό μεταναστευτικό ισοζύγιο, είχε πλεόνασμα περίπου 1,2 εκατομμυρίων ανθρώπων το 2015, κάτι που σημαίνει ότι μετακόμισαν στη Γερμανία 1,2 εκατομμύρια περισσότεροι άνθρωποι από αυτούς που έφυγαν. Εκείνο το έτος, το Ηνωμένο Βασίλειο και η Αυστρία είχαν πλεόνασμα περίπου 400.000 και 123.000 αντίστοιχα. (Πηγή: <https://www.statista.com>)
- 2 εκατομμύρια μη Ευρωπαίοι πολίτες μετανάστευσαν στην ΕΕ το 2016, ενώ τα κράτη μέλη της ΕΕ χορήγησαν ιθαγένεια σε περίπου 1 εκατομμύριο άτομα το 2016 (Πηγή: Eurostat)
- Οι αλλοδαποί πολίτες αποτελούσαν το 7,5% των ατόμων που ζούσαν στα κράτη μέλη της ΕΕ την 1η Ιανουαρίου 2017 (Πηγή: Eurostat)

Σχήμα 1. Πληθυσμιακές πυραμίδες, ΕΕ27, 2008-2060

Στη βάση των παραπάνω, το πρόγραμμα BRAMIR προτείνει μια αμοιβαία επωφελή διευθέτηση που παρέχει στην ομάδα-στόχο των ηλικιωμένων την ευκαιρία να παραμείνουν ενεργοί συνεισφέροντες στην κοινωνία, αντιμετωπίζοντας ταυτόχρονα τα αυξανόμενα προβλήματα ενσωμάτωσης των μεταναστών, όπως:

- **Κενά στην πληροφόρηση:** Οι μετανάστες αντιμετωπίζουν έλλειψη γνώσης σχετικά με τα νέα κοινωνικά και πολιτικά συστήματα.
- **Κενά στη δικτύωση:** Αν και οι οργανώσεις μεταναστών προσπαθούν να οικοδομήσουν ή να εδραιώσουν δίκτυα στις κοινότητες των μεταναστών, δεν κάνουν πολλά για να συνδέσουν αυτές τις οργανώσεις με ομάδες εκτός των κοινοτήτων των μεταναστών.

Παρόλο που οι ομάδες μεταναστών από την κοινωνία των πολιτών δημιουργούν κοινωνικό κεφάλαιο εντός των κοινοτήτων τους, συχνά αποτυγχάνουν να «γεφυρώσουν» το κοινωνικό κεφάλαιο με την κοινότητα υποδοχής ή άλλες κοινότητες μεταναστών (Putnam 2007).

Το εκπαιδευτικό πλαίσιο του προγράμματος περιλαμβάνει ένα αναλυτικό πρόγραμμα εκπαίδευσης εκπαιδευτών, εργαλεία ψυχογραφικού προφίλ και μια ψηφιακή εργαλειοθήκη κατάλληλων πόρων διδασκαλίας για να διευκολυνθεί η αναδιάταξη της ομάδας-στόχου των ηλικιωμένων ως εθελοντών για την υποστήριξη των βασικών πολιτικών και κοινωνικών ικανοτήτων στο πλαίσιο των υπάρχουσών και αναπτυσσόμενων κοινοτήτων μεταναστών. Η κοινοπραξία του προγράμματος πιστεύει ότι η χρήση της εθνικότητας ή της χώρας προέλευσης για τον προσδιορισμό των αναγκών των μεταναστών σε μια χώρα υποδοχής δεν αποτελεί πλέον κατάλληλη προσέγγιση. Αντ' αυτού, το πρόγραμμα BRAMIR έχει αναπτύξει μια καινοτόμο μεθοδολογία που βασίζεται στην ανάλυση των ομάδων *sinus milieu*[®] στις κοινότητες των μεταναστών. Αυτή η προσέγγιση ψυχογραφικών χαρακτηριστικών προσδιορίζει βασικές μεταβλητές στις κοινότητες των μεταναστών, λαμβάνοντας υπόψη κριτήρια όπως η εκπαίδευση, οι κοινωνικές και πολιτιστικές αξίες, οι στάσεις, τα ενδιαφέροντα και ο τρόπος ζωής.

2.3. Τι κατάφερε το πρόγραμμα BRAMIR;

Από το Σεπτέμβριο του 2016, έχουν επιτευχθεί τα ακόλουθα αποτελέσματα στο πλαίσιο του προγράμματος BRAMIR:

1. Συνοπτική Ερευνητική Έκθεση και Ανάλυση Αναγκών. Η κοινοπραξία πραγματοποίησε μια συνδυασμένη ερευνητική διαδικασία: desk-based exercise που υλοποιήθηκε μέσω ανασκόπησης της βιβλιογραφίας και άσκηση πεδίου που υλοποιήθηκε μέσω ερωτηματολογίου, με στόχο τον εντοπισμό υφιστάμενων μοντέλων βέλτιστης πρακτικής για:
 - α) την ανάπτυξη προγραμμάτων υποστήριξης των μεταναστών,
 - β) τη χρήση ψυχογραφικών χαρακτηριστικών,
 - γ) τον σχεδιασμό και την παροχή εισαγωγικής κατάρτισης,
 - δ) την ανάπτυξη και την παράδοση εκπαιδευτικών προγραμμάτων για εκπαιδευτές,
 - ε) διαθέσιμα εργαλεία και πόρους για την ανάπτυξη βασικών πολιτικών και κοινωνικών ικανοτήτων,
 - στ) τις πλέον κατάλληλες τεχνολογίες για την εργασία με τις ομάδες στόχους του προγράμματος.Δημιουργήθηκε Φόρουμ Ενδιαφερομένων σε κάθε χώρα-εταίρο για να στηρίξει την έρευνα πεδίου. Τα «Συμπεράσματα και οι Συστάσεις» της Ερευνητικής Έκθεσης επισημαίνουν ότι οι ηλικιωμένοι εθελοντές και οι μετανάστες παρουσιάζουν διαφορές και πρέπει να προσεγγιστούν διαφορετικά, και υπογράμμισαν την ανάγκη της διαδικασίας αντιστοίχισης μεταξύ των δύο κατηγοριών.
2. Suite εργαλείων ψυχογραφίας. Η κοινοπραξία του προγράμματος πιστεύει ότι η χρήση της εθνικότητας ή της χώρας προέλευσης για τον προσδιορισμό των αναγκών των μεταναστών σε μια χώρα υποδοχής δεν αποτελεί πλέον κατάλληλη προσέγγιση. Αντ' αυτού, το πρόγραμμα BRAMIR έχει αναπτύξει μια καινοτόμο μεθοδολογία που βασίζεται **σε ανάλυση των ομάδων sinus milieu® μέσα στις κοινότητες των μεταναστών**. Αυτή η προσέγγιση ψυχογραφικού προφίλ μπορεί να προσδιορίσει **βασικές μεταβλητές εντός των κοινοτήτων των μεταναστών**, λαμβάνοντας υπόψη κριτήρια όπως η εκπαίδευση, οι κοινωνικές και πολιτιστικές αξίες, οι στάσεις, τα ενδιαφέροντα και ο τρόπος ζωής, και παρέχει πληροφόρηση για την ανάπτυξη των κατάλληλων μαθησιακών πόρων για να υποστηρίξουν την απόκτηση βασικών κοινωνικών και πολιτικών ικανοτήτων.

Όσον αφορά στο πρόγραμμα BRAMIR, τα ψυχογραφικά κριτήρια είναι ένα εργαλείο που συμβάλλει στην καλύτερη αντιστοίχιση των προφίλ των μεταναστών με τα προφίλ των ηλικιωμένων εθελοντών, για τη δημιουργία βιώσιμων συνεργασιών μάθησης. Για τη δημιουργία προφίλ τόσο για τους μετανάστες όσο και για τους ηλικιωμένους εθελοντές και για τη δημιουργία καλύτερων ζευγών χρησιμοποιήθηκε το τεστ Meyers-Briggs (<https://www.16personalities.com/>, διαθέσιμο σε όλες τις γλώσσες των συνεργατών, δηλαδή αγγλικά, γερμανικά, γαλλικά, ελληνικά, ρουμάνικα και φινλανδικά) και ένα επιπλέον ερωτηματολόγιο / συνέντευξη που αφορούσε αξίες και χόμπι.

3. Ένα **Εισαγωγικό Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα** που καλύπτει όλα τα ζητήματα που εντοπίστηκαν από τα μέλη του Φόρουμ Ενδιαφερομένων κατά τη φάση της έρευνας. Απευθύνεται σε εκπαιδευτές ενηλίκων και σε υπεύθυνοι εθελοντών οι οποίοι είναι υπεύθυνοι για (1) την παράδοση του νέου προγράμματος εκπαίδευσης εκπαιδευτών, (2) την εισαγωγή των εργαλείων ψυχογραφικών χαρακτηριστικών. (3) την υποστήριξη της χρήσης της νέας ψηφιακής εργαλειοθήκης βασικών εργαλείων ανάπτυξης κοινωνικών και πολιτικών ικανοτήτων. Αυτή η εκπαίδευση ασχολείται επίσης με ζητήματα που σχετίζονται με τη χρήση on-line και κινητών πλατφορμών για μάθηση και τη μεθοδολογική προσέγγιση για την παροχή και διαχείριση της κατάρτισης σε τέτοια περιβάλλοντα.

Το **Εισαγωγικό Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα** σχεδιάστηκε ως ένα μάθημα συνδυασμένης μάθησης που περιλαμβάνει 8 ώρες προσωπικής διδασκαλίας και έως 24 ώρες αυτο-κατευθυνόμενης ή on-line μάθησης. Διατίθεται στην πύλη ηλεκτρονικής μάθησης σε όλες τις γλώσσες των εταίρων.

4. **Πρόγραμμα Εκπαίδευσης Εκπαιδευτών.**

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα στοχεύει στην αξιοποίηση του δυναμικού των ηλικιωμένων εθελοντών για την υποστήριξη της ένταξης των μεταναστών και στην εξασφάλιση ποιοτικών αποτελεσμάτων τόσο για τους ηλικιωμένους εθελοντές όσο και για τις κοινότητες μεταναστών που συμμετέχουν στο πρόγραμμα BRAMIR. Περιλαμβάνει 8 ενότητες οι οποίες εστιάζονται στην ανάπτυξη των βασικών δεξιοτήτων και ικανοτήτων που χρειάζονται οι ηλικιωμένοι εθελοντές για το νέο ρόλο τους ως σύμβουλοι ενσωμάτωσης των μεταναστών. Οι ενότητες αυτές επιδιώκουν επίσης να ενισχύσουν την αυτοπεποίθηση και την ευαισθητοποίηση των ηλικιωμένων εθελοντών, ώστε να διατηρήσουν την αυτο-φροντίδα τους καθ' όλη τη διάρκεια της συνεργασίας τους με τις κοινότητες των μεταναστών. Οι 8 ενότητες είναι: Διαπολιτισμική ευαισθητοποίηση, κατανόηση και επικοινωνία, Σχέσεις και Διαπροσωπικές Δεξιότητες, Προσωπική Αποτελεσματικότητα και Αυτοδιαχείριση, Κριτική Σκέψη και Επίλυση Προβλημάτων, Δεξιότητες Επικοινωνίας, Γλώσσας και ομαδικής εργασίας, Δεξιότητες Διευκόλυνσης, Δεξιότητες Διδασκαλίας, Βασικές Δεξιότητες Πληροφορικής.

Το πρόγραμμα σπουδών περιλαμβάνει 150 ώρες σπουδών, εκ των οποίων οι 40 ώρες παραδίδονται πρόσωπο με πρόσωπο, οι 104 ώρες σε παραδίδονται διαδικτυακά με αυτόνομο περιεχόμενο (ψηφιακοί πόροι, μελέτες περιπτώσεων, εγχειρίδια, ασκήσεις, βίντεο-μαθήματα κλπ.) και οι 6 ώρες είναι για αξιολόγηση του μαθήματος. Οι εκπαιδευτές ενηλίκων και οι υπεύθυνοι εθελοντών που έχουν συμμετάσχει εισαγωγική εκπαίδευση είναι σε θέση να μεταλαμπαδεύσουν το πρόγραμμα σε ηλικιωμένους εθελοντές.

5. Πύλη ηλεκτρονικής μάθησης (E-learning). Αυτή η πύλη φιλοξενεί όλο το υλικό που έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του BRAMIR: <https://www.bramir.eu/>. Είναι σχεδιασμένη για πρόσβαση από το κινητό και λειτουργεί εξίσου καλά σε φορητούς υπολογιστές, tablet ή συσκευές smartphone.
6. Ψηφιακή Εργαλειοθήκη Βασικών Πόρων Απόκτησης Ικανοτήτων. Αυτή η εργαλειοθήκη αποσκοπεί στην προώθηση και υποστήριξη της ενσωμάτωσης και της χρήσης καινοτόμων, πολυλειτουργικών και αλληλεπιδραστικών ΤΠΕ και ψηφιακών εργαλείων και περιεχομένου και στην εισαγωγή της «ψηφιακής κουλτούρας» στις διαδικασίες ένταξης των ηλικιωμένων μεταναστών έτσι ώστε να βοηθήσει στην ανάπτυξη των βασικών πολιτικών και κοινωνικών δεξιοτήτων που χρειάζονται για την ένταξη. Μπορεί να χρησιμοποιηθεί από ηλικιωμένους εθελοντές για να βοηθήσει στην ανάπτυξη βασικών πολιτικών και κοινωνικών ικανοτήτων στις κοινότητες των μεταναστών. Περιλαμβάνει
 - α. Εργαλεία Πολιτικών Ικανοτήτων: Δημιουργία Συνδέσεων, Ενημέρωση, Θεσμικά Όργανα της ΕΕ, Εθελοντισμός & Κοινωνική Ανάπτυξη, Εκστρατεία & Υποστήριξη
 - β. Εργαλεία Κοινωνικών Ικανοτήτων: Πολιτισμός & Αντίληψη, Αποτελεσματική Επικοινωνία, Στερεότυπα και Προκαταλήψεις, Αποτυπώματα, Η Ιστορία μου
7. Το παρόν έγγραφο πολιτικής "Πέρα από τη συνταξιοδότηση - Μια Πηγή για την Ενσωμάτωση των Μεταναστών"

3. Γιατί το πρόγραμμα BRAMIR αποτελεί θετικό πρότυπο για τη συμμετοχή των ηλικιωμένων εθελοντών και των μεταναστών;

Λόγω του ότι το πρόγραμμα BRAMIR ανέπτυξε μια καινοτομία ως απάντηση σε δύο τρέχοντα ζητήματα στην Ευρώπη, οι εταίροι του προγράμματος πιστεύουν ότι το προτεινόμενο μοντέλο θα μπορούσε να επηρεάσει σημαντικά τη μελλοντική ανάπτυξη πολιτικής σε αυτόν τον τομέα.

Ετοιμάστηκε ένα ερωτηματολόγιο για τη χάραξη πολιτικής και κάθε εταίρος το συμπλήρωσε με τουλάχιστον 10 ανώτερα διευθυντικά στελέχη στους τομείς της εκπαίδευσης ενηλίκων, της διαχείρισης εθελοντισμού και στις υπηρεσίες υποστήριξης των μεταναστών. Τα κύρια σημεία των ευρημάτων είναι:

- **Η συμμετοχή των ηλικιωμένων και των εργαζομένων μεγαλύτερης ηλικίας που πλησιάζουν τη συνταξιοδότησή τους στην υποστήριξη της ανάπτυξης βασικών πολιτικών και κοινωνικών ικανοτήτων εντός των υπάρχουσών και αναπτυσσόμενων κοινοτήτων μεταναστών, προκειμένου να δοθεί στους ηλικιωμένους η ευκαιρία να παραμείνουν ενεργοί συνεισφέροντες στην κοινωνία, ενώ ταυτόχρονα αντιμετωπίζεται το αυξανόμενο πρόβλημα ενσωμάτωσης των μεταναστών, είναι μια αρκετά καλή και καινοτόμος πρωτοβουλία, διότι:**
 - «Βοηθά τους ηλικιωμένους να αισθάνονται χρήσιμοι στην κοινωνία και ίσως ακόμη και να ξεπεράσουν κάποιες προκαταλήψεις που έχουν. Επιτρέπει επίσης στους μετανάστες να κατανοούν ορισμένα προβλήματα και έτσι να ενσωματώνονται πιο εύκολα»
 - «Επιτρέπει στους ηλικιωμένους να μοιραστούν γνώσεις που απέκτησαν καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής τους με τους μετανάστες που ενδέχεται να γίνουν οι επόμενοι εργαζόμενοι. Είναι μια πραγματικά αμοιβαία ανταλλαγή»
 - «Στο County Meath, οι οργανώσεις υποστήριξης των μεταναστών δεν διαθέτουν επαρκείς πόρους και προσωπικό και εδώ έχουμε μεγάλο πληθυσμό μεταναστών, το Money Accommodation Centre και την άφιξη νέων οικογενειών από τη Συρία τους επόμενους μήνες και χρόνια. Ως εκ τούτου, είναι μια καλή προσέγγιση επειδή παίρνει την κοινότητα ενεργών εφήβων εθελοντών στο Meath και την συνταιριάζει με την αυξανόμενη κοινότητα των μεταναστών, παρέχοντας παράλληλα πρόσθετη υποστήριξη και πόρους στους οργανισμούς υποστήριξης μεταναστών και ενσωμάτωσης και στο προσωπικό της πρώτης γραμμής»
- *«Οι ηλικιωμένοι θα μπορούσαν να λειτουργήσουν ως είδος υποδείγματος για τους μετανάστες για την ανάπτυξη πολιτικών και κοινωνικών ικανοτήτων. Για να συμβεί αυτό, οι ηλικιωμένοι θα πρέπει να εντοπιστούν σωστά (και να επιλεγθούν σωστά) και να εκπαιδευτούν, και οι δύο δραστηριότητες του προγράμματος BRAMIR προσφέρουν συγκεκριμένες μεθόδους και εργαλεία ως προς αυτό».*
- *«Συχνά οι ηλικιωμένοι μπορεί να έχουν κάποια προκατάληψη απέναντι στις κοινότητες των μεταναστών. Γι' αυτό η προσέγγιση του BRAMIR μπορεί να είναι ένας καλός τρόπος να αλλάζουν οι αντιλήψεις των εθελοντών σε σχέση με τις κοινότητες των μεταναστών και αντίστροφα. Πρόκειται για μια καλή προσέγγιση για τη διαπολιτισμική ενσωμάτωση και για την άρση των κοινωνικών συνόρων».*
- «Υπάρχουν πολλά οφέλη στους ηλικιωμένους από τον εθελοντισμό, μιας και μπορεί να ενισχύσει θετικά την υγεία και να καταπολεμήσει τη μοναξιά που ενδεχομένως να βιώνουν οι ηλικιωμένοι. Οι ηλικιωμένοι διαθέτουν επαρκή χρόνο για να αφιερώσουν στον εθελοντισμό και την "καθοδήγηση", οπότε αυτό είναι ένα καλό μοντέλο για την εμπλοκή των ηλικιωμένων εθελοντών»

- «Οι ηλικιωμένοι είναι ένας σημαντικός πυλώνας στη "βοήθεια διαφυγής". Η δέσμευση των εθελοντών είναι ιδιαίτερα χρήσιμη λόγω της συχνά ευέλικτης διαθεσιμότητάς τους και της εμπειρίας ζωής τους – συνδυαζόμενης με τον απαραίτητο Πραγματισμό. Είναι συνετοί και έχουν καλή εικόνα για τις Ελλείψεις. Μεταξύ των ηλικιωμένων υπάρχουν μερικοί που κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο είχαν προσωπική εμπειρία με τη διαφυγή ή την απέλαση»
 - «Οι σύνδεσμοι και οι πρωτοβουλίες έχουν καταγράψει κατά μέσο όρο 70% αύξηση της δέσμευσης για εργασία για τους πρόσφυγες κατά τα τελευταία τρία χρόνια. Αυτός είναι ένας μεγάλος θησαυρός στη γερμανική κοινωνία των πολιτών. Ωστόσο, πρέπει να διαδοθεί η εθελοντική δέσμευση - οι δεξιότητες συμβουλευτικής και καθοδήγησης είναι σημαντικές, επειδή η εργασία με τραυματίες πρόσφυγες μπορεί να είναι αγχωτική»
 - «Πολλά άτομα βιώνουν μια μικρή κατάθλιψη όταν μεταβαίνουν στη συνταξιοδότηση, καθώς αισθάνονται χαμένοι και δεν ξέρουν τι να κάνουν με τον ελεύθερο τους χρόνο. Αναζητούν συχνά μια αίσθηση σκοπού, κάτι στο οποίο μπορούν να συμβάλουν»
 - «Η συμπερίληψη των μεγαλύτερων ντόπιων είναι σημαντική με πολλούς τρόπους - μπορεί να είναι για παράδειγμα ένας τρόπος να επέκει γενικότερη αποδοχή για τους μετανάστες στις νέες χώρες τους»
 - «Παντού είναι οι ηλικιωμένοι που αντιτίθενται στη μετανάστευση και ως εκ τούτου το εν λόγω σχέδιο αποτελεί βασικό εργαλείο για την καταπολέμηση του ρατσισμού και της ξενοφοβίας»
 - «Όταν οι πρόσφυγες έφθασαν στη Φινλανδία, οι πρώτοι εθελοντές που ήρθαν να βοηθήσουν στα κέντρα προσφύγων ήταν συνταξιούχοι, οπότε το σχέδιο θα πετύχει»
 - «Σε μια γηράσκουσα Ευρώπη / Ρουμανία, με όλο και περισσότερους συνταξιούχους, χρειάζονται περισσότερα μέτρα σε μεγάλη κλίμακα για να εξασφαλίσουν την ψυχική τους υγεία και μια αξιοπρεπή ζωή. Χρειάζεται η συμμετοχή τους»
 - «Οι ηλικιωμένοι έχουν ενεργό στάση απέναντι στην κοινωνία. Η συμμετοχή τους στην ανάπτυξη των πολιτικών και κοινωνικών ικανοτήτων που απαιτούνται για την ένταξη των μεταναστών στις χώρες υποδοχής τους, τους κάνει να νιώθουν ικανοποιημένοι για την πνευματική και κοινωνική τους χρησιμότητα»
 - «Με τη εμπλοκή ηλικιωμένων εθελοντών οι οποίοι συνήθως είναι πιο ελεύθεροι από τους ενήλικες που εργάζονται, το μοντέλο του BRAMIR μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να εξασφαλίσει ότι οι μετανάστες λαμβάνουν πιο λεπτομερή και προσωπική υποστήριξη για την ανάπτυξη των πολιτικών και κοινωνικών ικανοτήτων τους αντί να λαμβάνουν πληροφορίες από επίσημους οργανισμούς υποστήριξης μεταναστών ή παρόχους πληροφοριών που ανοίγουν μόνο από τις 9 μέχρι τις 5, ή που εργάζονται μόνο σε περιστασιακή βάση, κλπ»
 - «Τόσο οι ηλικιωμένοι όσο και οι μεταναστευτικές κοινότητες μπορούν να ωφεληθούν σε μεγάλο βαθμό καθώς μαθαίνουν για έναν άλλο πολιτισμό και έτσι διευρύνουν τους ορίζοντές τους. Η επικοινωνία και η ανταλλαγή είναι ζωτικής σημασίας για τη μείωση των στερεοτύπων και των φόβων. Λόγω της πολιτικής κατάστασης στην Αυστρία, όπου το δεξιό κόμμα ενισχύεται όλο και περισσότερο, όλες οι δραστηριότητες που βοηθούν αυτές τις δύο κοινότητες να κατανοήσουν καλύτερα η μια την άλλη είναι πολύ ευπρόσδεκτες και αναγκαίες προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι τρέχουσες εξελίξεις»
 - «Νομίζω ότι είναι πολύ σημαντικό και εμπλουτιστικό να λαμβάνουμε υποστήριξη και συμβολή από όσους έχουν εμπειρία σε θέματα ζωής και διαφορετικές απόψεις για αυτά τα συγκεκριμένα θέματα»
- **Η ανάπτυξη των βασικών πολιτικών και κοινωνικών ικανοτήτων των μεταναστών είναι σημαντική για την κοινωνική και οικονομική τους ενσωμάτωση και αποτελεί εργαλείο για την ικανοποίηση των σημερινών και μελλοντικών απαιτήσεων του εργατικού δυναμικού, διότι:**
 - «Υπάρχει ένα μεγάλο κενό πληροφόρησης μεταξύ των κοινοτήτων των μεταναστών και των παρόχων υπηρεσιών και πληροφοριών. Υπάρχουν πολλοί λόγοι για αυτό αλλά αυτό συμβαίνει κυρίως επειδή οι υπηρεσίες πληροφόρησης δεν είναι διαθέσιμες σε όλες τις πόλεις και τα χωριά της Ιρλανδίας. Μπορεί επίσης να υπάρξει γλωσσικό εμπόδιο μιας και τα ενημερωτικά φυλλάδια είναι διαθέσιμα μόνο στα αγγλικά ή τα ιρλανδικά, αλλά όχι στη γλώσσα των μεταναστευτικών κοινοτήτων μας. Επιπλέον, με αυτούς τους φραγμούς πρόσβασης, οι τοπικοί μετανάστες ενδέχεται να μην έχουν τα μέσα ή ακόμα και την

εμπιστοσύνη να προσεγγίσουν τους παρόχους πληροφοριών. Ως εκ τούτου, το να υπάρχει ένας φιλικός, ηλικιωμένος εθελοντής από την περιοχή που να μπορεί να συναντήσει έναν μετανάστη και να του δώσει ανεπίσημες πληροφορίες, συμβουλές και γνώση για τον τόπο, έχει τεράστιο όφελος για την ένταξη των μεταναστών»

- ο «Η κοινωνική ενσωμάτωση μπορεί να οδηγήσει σε αυξημένη εμπιστοσύνη των μεταναστών να συνεργαστούν με ανθρώπους και οργανισμούς στη χώρα υποδοχής τους. Μπορεί επίσης να συμβάλει στην οικοδόμηση σχέσεων και δικτύων μεταξύ των κοινοτήτων των μεταναστών και των κοινοτήτων υποδοχής, συμπεριλαμβανομένων των εργοδοτών - πράγμα που σημαίνει ότι οι κοινότητες των μεταναστών συνδέονται καλύτερα με την εξεύρεση απασχόλησης στη χώρα υποδοχής»
- ο «Για να αποκτήσουν απασχόληση σε μια χώρα υποδοχής, οι κοινότητες των μεταναστών πρέπει πρώτα να αναπτύξουν πολιτικές ικανότητες ώστε να είναι σε θέση να βεβαιωθούν ότι έχουν τις σωστές άδειες εργασίας κλπ. Ως εκ τούτου, αυτό είναι ένα πολύ χρήσιμο μοντέλο για τη στήριξη της κοινωνικής ένταξης των μεταναστών»
- ο «Αυτό είναι ένα βασικό ζήτημα για την ένταξη των μεταναστών στην κοινωνία, τόσο από οικονομική, όσο και από κοινωνική και πολιτισμική άποψη. Ο γηράσκων πληθυσμός της Ευρώπης απαιτεί από ένα ξένο εργατικό δυναμικό να αντισταθμίσει αυτή τη μείωση. Ωστόσο, η ένταξη πρέπει να πραγματοποιηθεί μακροπρόθεσμα και δεν πρέπει να ανταποκρίνεται σε μια στιγμιαία ανάγκη.
- ο «Στο σημερινό πλαίσιο της ξενοφοβίας στην Ευρώπη, είναι απαραίτητο να δοθούν στους μετανάστες όλα τα κλειδιά για επιτυχή ένταξη. Τα δημογραφικά μας στοιχεία είναι σε ελεύθερη πτώση και γι 'αυτό χρειαζόμαστε τη μετανάστευση περισσότερο από ποτέ!»

- ο *«Όταν μιλάμε για την ανάπτυξη των κοινωνικών και πολιτικών ικανοτήτων, είναι σαφές ότι υπάρχει μια δυτική προκατάληψη. Το ότι κάποιος είναι μετανάστης δεν σημαίνει ότι δεν έχει κοινωνικές ικανότητες. Πρέπει να απαλλαγούμε από αυτήν την αντίληψη και να αρχίσουμε να είμαστε πιο προσεκτικοί σχετικά με τις αντιλήψεις μας. Πρέπει να αναγνωρίσουμε τις δεξιότητες και τις ικανότητες των ατόμων που έρχονται στη χώρα μας. Πολλά από αυτά τα άτομα δεν ξεκινούν από το μηδέν, επομένως η προσέγγιση της διδασκαλίας αυτών των ευαίσθητων θεμάτων πρέπει να είναι πολύ εξατομικευμένη και να χτίζει επάνω στη βάση που ήδη υπάρχει. Κατά τη γνώμη μου, η προσέγγιση του BRAMIR φέρνει αυτή τη δυνατότητα στο τραπέζι και όταν η κοινότητα των μεταναστών δει ότι η χώρα υποδοχής τους ενδιαφέρεται, νομίζω ότι θα είναι πιο πρόθυμοι και πιο πιθανό να προσαρμοστούν στο πολιτιστικό πλαίσιο και έτσι να είναι πιο επιτυχημένοι»*

- ο «Οι μετανάστες που καταφέρνουν να αναπτύξουν τις γλωσσικές δεξιότητές τους, τις πολιτικές και κοινωνικές ικανότητες που είναι συγκεκριμένες για τη χώρα υποδοχής, μπορούν να συμμετάσχουν με επιτυχία στην τοπική αγορά εργασίας και έτσι να επιτύχουν την οικονομική και κοινωνική τους ενσωμάτωση αλλά και να πληρούν τις απαιτήσεις του εργατικού δυναμικού της χώρας υποδοχής. Κάνει τη μετανάστευση έναν πόρο για οικονομική και πολιτιστική ανάπτυξη»
- ο «Τα παιδιά από οικογένειες μεταναστών μπορούν να γίνουν καλά ενσωματωμένοι και επιτυχημένοι πολίτες»
- ο «Το να γνωρίζουν τον τοπικό πληθυσμό βοηθά τους μετανάστες και τις οικογένειές τους να κατανοήσουν καλύτερα τις πολιτισμικές διαφορές και αξίες των κατοίκων της περιοχής. Θα μάθουν ταχύτερα τη γλώσσα της χώρας υποδοχής»
- ο «Εάν παρέχουμε στους νεοαφιχθέντες μετανάστες και, γενικά, στους μετανάστες, σημαντικές γνώσεις σχετικά με τα πολιτικά και κοινωνικά τους δικαιώματα, θα τους δώσουμε τα μέσα για μια πιο σωστή και αποτελεσματική ένταξη στη χώρα υποδοχής τους»
- ο «Η κοινωνική και οικονομική ενσωμάτωση αποτελούν βασικούς παράγοντες για τη μόνιμη ευημερία στη νέα χώρα. Αυτό θα μπορούσε να επιτευχθεί μόνο όταν το πρόσωπο που έχει έρθει στη χώρα είναι πρόθυμο και ικανό να μάθει για τις αξίες και τα έθιμα της χώρας υποδοχής του. Αυτό δεν σημαίνει ότι πρέπει να εγκαταλείψει την πολιτιστική κληρονομιά του, αλλά να καταβάλει πραγματική προσπάθεια για να συνδυάσει τις δύο πραγματικότητες με ένα θετικό τρόπο. Είτε πρόκειται να μείνουν στην Αυστρία είτε να επιστρέψουν στην πατρίδα τους στο μέλλον, εφ 'όσον ζουν εδώ, πρέπει να ακολουθούν τους ίδιους κανόνες με όλους τους κατοίκους της Αυστρίας, δηλαδή να συμμορφώνονται με τους νόμους και τους κοινωνικούς κανόνες».

- «Εάν βελτιωθούν οι πολιτικές και κοινωνικές ικανότητες, θα είναι ευκολότερο για τους μετανάστες να ενταχθούν στο εργατικό δυναμικό και να συνεισφέρουν θετικά στην κοινωνία στην οποία ζουν. Η γνώση των πολιτιστικών και κοινωνικών παραδόσεων και συνηθειών θα διευκολύνει τη ζωή τους και πιθανότατα θα τους επιτρέψει να βρουν ευκολότερα μια θέση εργασίας στη νέα τους χώρα. Αλλά αυτό δεν ισχύει μόνο για τους μετανάστες - αυτές τις δεξιότητες πρέπει να τις έχουν και οι ντόπιοι».
- «Πιστεύω ότι η ανάπτυξη των πολιτικών και κοινωνικών δεξιοτήτων των μεταναστών είναι σημαντική διότι επιτρέπει μεγαλύτερη ενσωμάτωση στην κοινότητα και τους παρέχει ένα επιπλέον εργαλείο στην αναζήτηση εργασίας. Νομίζω ότι δεν μπορούμε να νιώσουμε αναπόσπαστο μέρος μιας κοινωνίας αν δεν γνωρίζουμε τους κανόνες και τις υπηρεσίες της»
- «Ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα στις διαδικασίες ενσωμάτωσης είναι η πιθανή διακοπή της επαφής των μεταναστών και των ντόπιων. Αυτή μπορεί να λάβει πολλές μορφές (π.χ. "γκετοποίηση") και συχνά ενισχύεται από την αρνητική κάλυψη των μέσων ενημέρωσης και / ή από τις πολιτικές αποφάσεις. Παρατηρείται επίσης ότι ένα μεγάλο ποσοστό των (ας το θέσουμε κομψά) σκεπτικιστών είναι μεγάλα άτομα, ειδικά αν δεν ζουν σε μια πόλη αλλά στην ύπαιθρο. Λόγω του κοινωνικού τους περιβάλλοντος, συχνά απομονώνονται και δεν έχουν πολλές επαφές με άτομα με μεταναστευτικό υπόβαθρο. Επομένως, βασίζονται στις πληροφορίες που λαμβάνουν μέσω των μέσων μαζικής ενημέρωσης και η εντύπωση που κοινοποιείται δεν είναι θετική. Νομίζω ότι η προσέγγιση του BRAMIR θα μπορούσε να βοηθήσει πραγματικά κάποιον και να του δώσει ώθηση για να ανοιχτεί και να γνωρίσει ένα πραγματικό άτομο με μεταναστευτικό υπόβαθρο. Σύμφωνα με την εμπειρία μου, πολλοί ηλικιωμένοι εκπλήσσονται θετικά που οι μετανάστες στην πραγματικότητα δεν είναι τόσο διαφορετικοί ή *πείτε οποιοδήποτε άλλο αρνητικό όρο που διαδίδουν τα ΜΜΕ* όπως περίμεναν»

4. Πως μπορεί το πρότυπο του BRAMIR να υλοποιηθεί από άλλους οργανισμούς ή κοινότητες;

4.1. Βήματα που πρέπει να γίνουν για την υλοποίηση του προτύπου του BRAMIR

Όποιος είναι πρόθυμος να αναπαράγει το μοντέλο του BRAMIR μέσα στην κοινότητα ή την οργάνωσή του, πρέπει να ακολουθήσει μερικά από αυτά τα απλά βήματα:

1. Εντοπίστε και επιλέξτε τους ηλικιωμένους εθελοντές που επιθυμούν να συμμετάσχουν και να αποτελέσουν πρότυπα για τους μετανάστες όσον αφορά στην ανάπτυξη των πολιτικών και κοινωνικών τους ικανοτήτων.
2. Εντοπίστε τους μετανάστες που επιθυμούν να συμμετάσχουν στο έργο.
3. Χρησιμοποιήστε τα εργαλεία δημιουργίας ψυχογραφικού προφίλ για να δημιουργήσετε καλύτερα ζεύγη ηλικιωμένων-μεταναστών.

Δεν υπάρχουν αυστηροί κανόνες για την αντιστοίχιση. Ακολουθούν κάποιες συμβουλές:

- Λαμβάνετε υπόψη το φύλο. Οι άντρες να συνταιριάζουν με άντρες και οι γυναίκες με γυναίκες όταν το επιβάλλουν κοινωνικές νόρμες.
- Να βεβαιώνετε ότι κάθε ζευγάρι έχει κοινά ενδιαφέροντα. Αυτά τα ενδιαφέροντα μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως αρχικό θέμα συζήτησης για το σπάσιμο του πάγου.
- Δεν παίζει ρόλο η ηλικία. Μια διαφορά στην ηλικία μπορεί να ενισχύσει την επικοινωνία μεταξύ γενεών.
- The age does not matter; an age difference can foster intergenerational communication
- Είναι προτιμότερο τα ζεύγη να έχουν το ίδιο γενικό προφίλ που καθορίζεται από το ερωτηματολόγιο Myer-Briggs.

Οι κατευθυντήριες γραμμές για τη χρήση των εργαλείων ψυχογραφικών χαρακτηριστικών που αναπτύχθηκαν στο πλαίσιο του προγράμματος BRAMIR έχουν πραγματική αξία ενώ θα ακολουθείτε αυτά τα πρώτα βήματα.

1. Χρησιμοποιήστε το Εισαγωγικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα του BRAMIR που υπάρχει στην πλατφόρμα ηλεκτρονικής μάθησης του BRAMIR, για να υποστηρίξετε τους εκπαιδευτές ενηλίκων ή / και τους υπεύθυνους εθελοντών που επιθυμούν να κάνουν το μάθημα εκπαίδευσης εκπαιδευτών στους ηλικιωμένους εθελοντές που συμμετέχουν στο πρόγραμμα. Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα θα μπορούσε να παραδοθεί από ένα μέλος του προσωπικού της κοινοτικής οργάνωσης / οργανισμού που επιθυμεί να αναπαράγει το μοντέλο του BRAMIR, το οποίο να έχει εμπειρία στην παράδοση προγραμμάτων εκπαίδευσης ενηλίκων. Για κάθε εκπαιδευτή υπάρχουν ένα σχέδιο μαθήματος, παρουσιάσεις PowerPoint και πρόσθετοι πόροι. Το Εισαγωγικό πρόγραμμα εκπαίδευσης περιλαμβάνει 8 ώρες προσωπικής εκπαίδευσης και 24 ώρες αυτο-κατευθυνόμενης ή on-line εκπαίδευσης. Θα πρέπει να παρουσιαστεί και η ψηφιακή εργαλειοθήκη στους εκπαιδευόμενους.
2. Κάντε με τους ηλικιωμένους εθελοντές που συμμετέχουν στο πρόγραμμα την Εκπαίδευση Εκπαιδευτών που υπάρχει στην πλατφόρμα ηλεκτρονικής μάθησης του προγράμματος BRAMIR. Η εκπαίδευση παραδίδεται από τους εκπαιδευτικούς ενηλίκων ή / και τους υπεύθυνους εθελοντών μόλις ολοκληρώσουν Εισαγωγικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα.

Οι διαθέσιμοι πόροι στην πλατφόρμα ηλεκτρονικής μάθησης περιλαμβάνουν ένα έγγραφο που παρουσιάζει το περιεχόμενο της εκπαίδευσης που πρέπει να καλυφτεί κατά την πρόσωπο-με-πρόσωπο παράδοση του προγράμματος Εκπαίδευση Εκπαιδευτών του BRAMIR. Ως εκ τούτου, παρέχει ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο,

συμπεριλαμβανομένων καινοτόμων παιδαγωγικών προσεγγίσεων και προσαρμοσμένων εκπαιδευτικών / μαθησιακών υλικών. Χωρίζεται σε δύο βασικά μέρη:

- Το Εγχειρίδιο Εκπαιδευτή του BRAMIR, που προσφέρει θεωρητικό υπόβαθρο και καθοδήγηση βήμα προς βήμα για την υλοποίηση της Εκπαίδευσης Εκπαιδευτών του BRAMIR.
- Την Εργαλειοθήκη της Εκπαίδευσης Εκπαιδευτών του BRAMIR η οποία παρέχει πρακτικά υλικά, συμπεριλαμβανομένων δραστηριοτήτων, πρακτικού περιεχομένου, φύλλων εργασίας και προτύπων, τα οποία θα υλοποιηθούν άμεσα με ηλικιωμένους εθελοντές σε τάξη, πρόσωπο με πρόσωπο.

Είναι σημαντικό να υπενθυμίσουμε στους ηλικιωμένους εκπαιδευόμενους ότι αυτή η εκπαίδευση είναι απλά ένα σημείο εκκίνησης για να τους βοηθήσει να ξεκινήσουν τη δουλειά τους μέσα στις κοινότητες των μεταναστών προκειμένου να βοηθήσουν όσους είναι πιο απομακρυσμένοι από την παροχή υπηρεσιών. Δεν είναι ένα ολοκληρωμένο εκπαιδευτικό πρόγραμμα το οποίο θα τους δώσει όλες τις γνώσεις που χρειάζονται για να βοηθήσουν τους άλλους, αλλά θα τους δώσει τις δεξιότητες που χρειάζονται για να εκτελέσουν αυτές τις λειτουργίες. Η ψηφιακή εργαλειοθήκη είναι επίσης ένας καλός πόρος για την προσωπική και "επαγγελματική" ανάπτυξη των ηλικιωμένων εθελοντών.

Το πρόγραμμα σπουδών περιλαμβάνει 150 ώρες σπουδών, εκ των οποίων 40 ώρες παραδίδονται πρόσωπο με πρόσωπο, 104 ώρες διαδικτυακά με αυτόνομο περιεχόμενο (ψηφιακοί πόροι, μελέτες περιπτώσεων, εγχειρίδια, ασκήσεις, βίντεο-μαθήματα κλπ.) και 6 ώρες αφιερώνονται στην αξιολόγηση του μαθήματος. Ανάλογα με την ομάδα των ηλικιωμένων που εκπαιδεύονται, μπορεί να μην είναι απαραίτητο να περάσετε από όλα τα κεφάλαια της εκπαίδευσης πρόσωπο με πρόσωπο, αλλά μόνο μέσω αυτών που θα δώσουν νέες γνώσεις και δεξιότητες στους εκπαιδευόμενους.

Θα πρέπει να αξιολογηθεί το πρόγραμμα εκπαίδευσης των εκπαιδευτών προκειμένου να αξιολογηθούν τα μαθησιακά αποτελέσματα και να προσδιοριστούν οι τομείς κατάρτισης που χρειάζονται βελτίωση στο μέλλον.

3. Ενισχύστε την αλληλεπίδραση των ζευγαριών ηλικιωμένων-μεταναστών, παρακολουθήστε τις δραστηριότητες και ζητήστε την ανατροφοδότηση των συμμετεχόντων. Ενθαρρύνετε τους συμμετέχοντες να χρησιμοποιήσουν τους πόρους που είναι διαθέσιμοι στην πύλη ηλεκτρονικής μάθησης του BRAMIR. Συλλέξτε ιστορίες επιτυχίας, βέλτιστες πρακτικές και μαθήματα για μελλοντική προώθηση και δυνατότητα μεταφοράς των αποτελεσμάτων του προγράμματος.
4. Δώστε Πιστοποιητικά Συμμετοχής στους ηλικιωμένους, τους μετανάστες και τους εκπαιδευτές, τα οποία να αναγνωρίζουν το χρόνο, τη συμμετοχή και τη δέσμευσή τους

4.2. Μια ανάλυση κόστους-οφέλους για την εφαρμογή του μοντέλου του BRAMIR σε κάθε χώρα

Η ανάλυση κόστους-οφέλους έδειξε ότι το αρχικό κόστος αποδόθηκε κυρίως στις εισροές ανθρώπινου δυναμικού (π.χ. ώρες) που απαιτούνται για τη δημιουργία όλων των πόρων κατάρτισης για αυτό το είδος έργου και την προώθηση αυτών των πόρων που μπορούν να χρησιμοποιηθούν και να αναπαραχθούν σε οποιαδήποτε κοινότητα ή ίδρυμα σε όλη την Ευρώπη. Οι δαπάνες αυτές πραγματοποιήθηκαν κατά κύριο λόγο κατά τη διάρκεια της φάσης ανάπτυξης του έργου, ενώ τα οφέλη συνεχίζονται για όσο διάστημα λαμβάνονται από τα ενδιαφερόμενα μέρη τα μέτρα που περιγράφονται στο κεφάλαιο 3. Η διατήρησή τους θα δημιουργούσε δαπάνες για τη συμμετοχή των ατόμων στις δραστηριότητες. Αν λάβουμε υπόψη ότι α) το μεγαλύτερο μέρος των δαπανών παρατηρούνται κυρίως στην καθιέρωση της διαδικασίας, και β) τα οφέλη συνεχίζουν και να επεκτείνονται σε πολύ μεγαλύτερη περίοδο από τον κύκλο ζωής του έργου, καταλαβαίνουμε ότι η βιωσιμότητα της διαδικασίας θεωρείται βιώσιμη.

Είναι σαφές ότι τα οφέλη του μοντέλου υπερτερούν του κόστους. Η τυποποίηση της εκπαίδευσης μέσω της διαπίστευσης θα επέτρεπε στους εκπαιδευτές να χρησιμοποιήσουν την υπάρχουσα ενότητα ως βάση για περαιτέρω επαγγελματική ανάπτυξη στο μέλλον. Οι πόροι που δημιουργούνται από το πρόγραμμα BRAMIR προσφέρουν αξία δεδομένου ότι αφορούν δύο πραγματικότητες για όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ: τη γήρανση του πληθυσμού και την αυξανόμενη εξάρτηση από τη μετανάστευση για την κάλυψη των σημερινών και μελλοντικών αναγκών του εργατικού δυναμικού, επιτρέποντας τη χρήση νέων τρόπων αντιμετώπισης των υφιστάμενων προβλημάτων.

Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει μια εκτίμηση του κόστους που μπορεί να έχουν οι οργανισμοί / ιδρύματα που επιθυμούν να αναπαράγουν το μοντέλο BRAMIR στις κοινότητές τους:

Βήμα	Type of costs that might be encountered for implementing the activities
1. Εντοπισμός και επιλογή ηλικιωμένων	Τηλέφωνο, σύνδεση στο διαδίκτυο, μεταφορά στους οργανισμούς των ηλικιωμένων, εκτύπωση μιας σελίδας με περιγραφή του προγράμματος, χρόνος προσωπικού για συναντήσεις με τους ηλικιωμένους
2. Εντοπισμός μεταναστών	Τηλέφωνο, σύνδεση στο διαδίκτυο, μεταφορά στους οργανισμούς των μεταναστών, εκτύπωση μιας σελίδας με περιγραφή του προγράμματος, χρόνος προσωπικού για συναντήσεις με τους μετανάστες, μετάφραση
3. Χρήση των εργαλείων ψυχογραφικού προφίλ	Προσωπικός γραφειακός χώρος, προσωπικός υπολογιστής, σύνδεση στο διαδίκτυο, εκτυπωτής, επιπλέον ερωτηματολόγιο εκτυπωμένο, χρόνος προσωπικού για επίβλεψη διαδικασίας.
4. Παροχή του Εισαγωγικού Εκπαιδευτικού Προγράμματος	Χώρος για εκπαίδευση, σύνδεση στο διαδίκτυο, φορητός υπολογιστής, προβολέας, εκτυπωτής, flip-chart, χαρτί, μαρκαδόροι, εκτυπώσεις, διαλείμματα για καφέ, χρόνος προσωπικού
5. Παροχή του προγράμματος Εκπαίδευση Εκπαιδευτών	Χώρος για εκπαίδευση, σύνδεση στο διαδίκτυο, φορητός υπολογιστής, προβολέας, εκτυπωτής, flip-chart, χαρτί, μαρκαδόροι, εκτυπώσεις, διαλείμματα για καφέ, χρόνος εκπαιδευτών των εκπαιδευτών ενηλίκων και των υπεύθυνων εθελοντών
6. Ενίσχυση της αλληλεπίδρασης των ζευγαριών ηλικιωμένων-μεταναστών, παρακολούθηση των δραστηριοτήτων και ανατροφοδότηση των συμμετεχόντων	Τηλέφωνο, σύνδεση στο διαδίκτυο, χρόνος προσωπικού για παρακολούθηση και αξιολόγηση
7. Έκδοση Πιστοποιητικών Συμμετοχής στους ηλικιωμένους, τους μετανάστες και τους εκπαιδευτές	Χαρτί, εκτυπωτής

Όλα τα έξοδα μπορεί να καλυφθούν μέσω χορηγιών και εθελοντισμού, έτσι ώστε το συνολικό κόστος να μειώσει τον χρόνο εύρεσης των χορηγιών και τον χρόνο που απαιτείται για να πεισθούν οι εκπαιδευτές ενηλίκων / υπεύθυνοι εθελοντών να προσφέρουν εθελοντικά το χρόνο τους. Θα μπορούσαν επίσης να αξιοποιηθούν άλλα εθνικά ή διεθνή κονδύλια δωρητών, ειδικά εάν εφαρμόζονται πολιτικές από τους τοπικούς / περιφερειακούς / εθνικούς αξιωματούχους.

5. Γιατί οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής πρέπει να εξετάσουν την προσέγγιση του προγράμματος BRAMIR;

"Οι πρόσφατες αφίξεις προσφύγων και μεταναστών στην Ευρώπη για πρώτη φορά έφτασαν τόσο ψηλά: το 2015, πάνω από ένα εκατομμύριο άνθρωποι έκαναν το επικίνδυνο ταξίδι στην Ευρώπη, καθιστώντας την ως την πιο περίπλοκη προσφυγική κρίση στην Ευρώπη από τον 2ο Παγκόσμιο Πόλεμο – όταν η Ευρώπη βρέθηκε αντιμέτωπη με την πρόκληση της επανεγκατάστασης 40 εκατομμυρίων ανθρώπων. Κάθε Κράτος Μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης επικύρωσε τη Σύμβαση της Γενεύης του 1951 για το καθεστώς των προσφύγων και υιοθέτησε τις ανθρωπιστικές της αξίες. Τα Κράτη Μέλη όχι μόνο έχουν νομική υποχρέωση να προστατεύουν τα άτομα με καθεστώς πρόσφυγα / μετανάστη, αλλά πρέπει επίσης να εντείνουν τις προσπάθειές τους για την ένταξη και την ενδυνάμωση αυτών των ανθρώπων στις κοινότητες υποδοχής που τελικά θα γίνουν τα σπίτια τους." (Πηγή: Πλατφόρμα LLL Platform – Position Paper, Σεπτέμβριος 2016)

Η ολιστική στρατηγική ένταξης που δίνει προτεραιότητα στην κοινωνικοοικονομική και πολιτική ένταξη των προσφύγων και των μεταναστών στις χώρες υποδοχής έχει καταστεί «υποχρέωση» για όλες τις τοπικές / περιφερειακές / εθνικές κυβερνήσεις.

"Έν τω μεταξύ, η γήρανση του πληθυσμού είναι μια πολυδιάστατη διαδικασία που θέτει ένα νέο πολιτικό πλαίσιο για τις επόμενες δεκαετίες. Η γήρανση δεν είναι ένα τσουνάμι που έρχεται γρήγορα και εξαφανίζεται και δεν αφήνει τίποτα πίσω. Επομένως, δεν πρέπει να αποτελεί εμπόδιο για την κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη στην Ευρώπη. Σε όλους τους τομείς που είναι σημαντικοί όσον αφορά στη γήρανση, οι επιθυμητές πολιτικές θα πρέπει να είναι ενεργές για πάντα, σε βάθος χρόνου, με έμφαση στις γενιές και στην ιστορία της ζωής τους καθώς και στα αλληλένδετα μαθήματα ζωής πολλών γενεών σε κάθε δεδομένη χρονική στιγμή. Ορισμένοι τομείς πολιτικής απαιτούν ιδιαίτερη προσοχή. Ένα συρρικνούμενο εργατικό δυναμικό αυξάνει τις πιέσεις για να διατηρήσει την ισορροπία εργασίας-ζωής στο μέλλον. [...] Είναι επίσης σημαντικό να υιοθετηθεί μια ευρεία προοπτική για τη διασφάλιση της καλής ποιότητας ζωής και της ευημερίας των ηλικιωμένων, συμπεριλαμβανομένης της ικανοποίησης από την ζωή και των κοινωνικών δραστηριοτήτων. Η συνταξιοδότηση από την εργασία δεν πρέπει να αντιμετωπίζεται ως απόσυρση από όλες τις μορφές δραστηριοποίησης. Η αξιοποίηση του δυναμικού των ηλικιωμένων είναι απαραίτητη για την επίτευξη του στόχου της έξυπνης, βιώσιμης και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξης στην Ευρώπη." (Πηγή: Population ageing in Europe - Facts, implications and policies, EC, 2014)

Ένα μέρος των δυνατοτήτων των ηλικιωμένων παραμένει αχρησιμοποίητο. Αυτό μπορεί να μειώσει την ευημερία τους, καθώς έχει αποδειχθεί ότι οι ηλικιωμένοι που είναι κοινωνικά και πολιτισμικά ενεργοί αναφέρουν μεγαλύτερη ικανοποίηση από τη ζωή τους από όσους είναι λιγότερο ενεργοί. Η συμμετοχή σε εθελοντικές δραστηριότητες μπορεί να βελτιώσει την ποιότητα ζωής και την ικανοποίηση της ζωής των ηλικιωμένων, μειώνοντας τους κινδύνους κοινωνικού αποκλεισμού και αδράνειας μετά τη συνταξιοδότηση.

Η προσέγγιση του BRAMIR είναι μοναδική διότι αντιμετωπίζει δύο από τα σημαντικότερα κοινωνικά και οικονομικά ζητήματα που επηρεάζουν σήμερα την Ευρώπη: τη γήρανση του πληθυσμού και την πρόσφατη εισροή μεταναστών και προσφύγων στην Ευρώπη. Συνδυάζοντας τα δύο αυτά ζητήματα, το μοντέλο του BRAMIR μπορεί να παρουσιαστεί ως παράδειγμα βέλτιστης πρακτικής για τη βελτίωση της κοινωνικής ένταξης των μεταναστών στην Ευρώπη, για την κοινωνικοποίηση των ηλικιωμένων και την αντιμετώπιση θεμάτων ψυχικής υγείας και απομόνωσης των ηλικιωμένων.

Το μοντέλο θα μπορούσε επίσης να αναπαραχθεί σε άλλα κοινωνικά ζητήματα - όπως η προπόνηση για τους άνεργους και τους υποαπασχολούμενους νέους μέσω διαδικασιών καθοδήγησης που υποστηρίζονται από ηλικιωμένους εργαζόμενους, την κοινωνική ένταξη περιθωριοποιημένων ομάδων κ.λπ.

Καθ' όλη τη διάρκεια υλοποίησης του σχεδίου BRAMIR καταγράφηκαν οι ακόλουθες δηλώσεις από διάφορους εμπλεκόμενους φορείς που συναναστράφηκαν με τους οργανισμούς των εταιρών:

- Οι υπεύθυνοι για τη χάραξη πολιτικής διαμορφώνουν σε μεγάλο βαθμό την κοινωνία μας. Εάν υποστηρίξουν την προσέγγιση του BRAMIR και διαδώσουν τους στόχους καθώς και τους τρόπους εμπλοκής, θα είναι πιο πιθανό οι ηλικιωμένοι να συμμετάσχουν σε εθελοντικές δραστηριότητες με κοινότητες μεταναστών, και αντίστροφα. Πρόκειται για την αποστολή ενός σήματος που φέρνει μαζί τις δύο αυτές κοινότητες.
- Οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής έχουν μεγάλη επιρροή. Δεν αρκεί να γράφουμε στρατηγικές κατά των διακρίσεων, πρέπει αυτές να γίνουν πράξη. Είναι αλήθεια ότι οι μετανάστες πρέπει να προσαρμοστούν στη χώρα υποδοχής τους, αλλά για να το κάνουν, πρέπει να υποστηρίζονται με ειλικρινή και αληθινό τρόπο, όχι μόνο για το θεαθήναι ή μόνο στα χαρτιά. Η παρουσίαση/ύπαρξη της προσέγγισης του BRAMIR στα γραφεία των υπευθύνων για τη χάραξη πολιτικής θα μπορούσε να αποτελέσει μια μεγάλη ευκαιρία για την ευαισθητοποίηση σε αυτόν τον αμφίδρομο δρόμο που ονομάζεται ενσωμάτωση.
- Η προσέγγιση του BRAMIR αποφέρει οφέλη και στις δύο κοινωνικές ομάδες που, αν και φαίνονται πολύ διαφορετικές με μόνο λίγα κοινά, και οι δύο δεν συμμετέχουν ενεργά στην κοινωνική ζωή. Πιστεύουμε ότι η έναρξη ενός τέτοιου μέτρου μπορεί να αποδειχθεί πολύ επωφελής για την ένταξη των μεταναστών και των ηλικιωμένων στην κοινωνική ζωή. Οι υπεύθυνοι για τη λήψη αποφάσεων έχουν την υποχρέωση να προωθήσουν τέτοιου είδους καινοτόμα μέτρα και προσεγγίσεις για την αντιμετώπιση των σημερινών ζητημάτων υψίστης σημασίας.
- Η προσέγγιση του έργου BRAMIR θα μπορούσε να φέρει ένα καινοτόμο όραμα στους πολιτικούς μας και να προσθέσει μια διαφορετική διάσταση στα όσα υπάρχουν ήδη σε αυτόν τον τομέα.
- Επειδή θεωρώ ότι είναι μια από τις ευθύνες ενός πολιτικού να βοηθήσει και να ενθαρρύνει τις διαδικασίες ενσωμάτωσης και κοινωνικής συνοχής μέσω των δραστηριοτήτων που προτείνονται από το πρόγραμμα BRAMIR. Και μέσω αυτής της προσέγγισης, οι πολιτικοί μπορούν να δημιουργήσουν διαδικασίες ενσωμάτωσης προς δύο κατηγορίες, οι οποίες διατρέχουν τον κίνδυνο αποκλεισμού και απομόνωσης.

6. Συμπεράσματα και Προτάσεις

Το BRAMIR αντιπροσωπεύει μια προσέγγιση από τα κάτω προς τα πάνω προς την κατεύθυνση της κοινωνικής ένταξης των μεταναστών, η οποία μπορεί να υλοποιηθεί με πολύ μικρό κόστος σε οποιαδήποτε πόλη ή χωριό σε ολόκληρη την Ευρώπη.

Αντί να υπάρχει ένας πάροχος υπηρεσιών με ένα είδος πληροφορίας για τους μετανάστες, αξιοποιώντας την τοπική σιωπηρή γνώση των ηλικιωμένων εθελοντών, οι μετανάστες μπορούν να λάβουν πιο ολιστική υποστήριξη από ό, τι εάν έχουν απλώς πρόσβαση σε επίσημες υπηρεσίες υποστήριξης μεταναστών και παρόχους δημόσιων υπηρεσιών.

Εν τω μεταξύ, η γήρανση του ευρωπαϊκού πληθυσμού είναι γεγονός. Η κοινωνική ενσωμάτωση και η διατήρηση της ποιότητας ζωής των ηλικιωμένων πρέπει να ληφθούν υπόψη όχι μόνο σε εθνικό αλλά και σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Η συμμετοχή των ηλικιωμένων στον πολυπολιτισμικό διάλογο και η αξιοποίηση των δυνατοτήτων τους για τη μετάδοση των τοπικών παραδόσεων και πολιτισμού στους νεοεισερχόμενους στην κοινότητα (μετανάστες) αποτελεί σημαντικό στοιχείο για την οικοδόμηση συνεκτικών τοπικών κοινωνιών.

Το έγγραφο αυτό υπογραμμίζει την αναγκαιότητα για συνεχιζόμενη και βιώσιμη δέσμευση με τους φορείς χάραξης πολιτικής μετά την ολοκλήρωση του προγράμματος. Υπάρχει ανάγκη να ξεκινήσει ο διάλογος και η επικοινωνία με τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής σχετικά με την ανάγκη να εξεταστεί σοβαρά το μοντέλο του BRAMIR κατά τη λήψη αποφάσεων σχετικά με τις πολιτικές που πρέπει να εφαρμοστούν σε τοπικό / περιφερειακό / εθνικό επίπεδο για την αντιμετώπιση των δύο μεγάλων προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι κοινωνίες στην Ευρώπη. Επιπλέον, καθώς

το μοντέλο BRAMIR θα μπορούσε να αναπαραχθεί και σε άλλα κοινωνικά ζητήματα - όπως την κατάρτιση ανέργων και υποαπασχολούμενων νέων από ηλικιωμένους εργαζόμενους, την κοινωνική ένταξη των περιθωριοποιημένων ομάδων κλπ. - επισημαίνεται και πάλι η ανάγκη να εξεταστεί αυτή η προσέγγιση .

Τα αποτελέσματα του έργου BRAMIR παρέχουν όχι μόνο τα πρωτότυπα έγγραφα, αλλά και ένα ολιστικό πλαίσιο για τον τρόπο υλοποίησης ολόκληρης της προσέγγισης. Αυτό το έγγραφο πολιτικής, όταν αξιοποιηθεί, θα χρησιμεύσει στην προσπάθεια ενσωμάτωσης τόσο των μεταναστών στην κοινωνική και οικονομική ζωή των κοινοτήτων τους, όσο και στην παροχή στους ηλικιωμένους της δυνατότητας να συμμετέχουν ενεργά στην ευημερία των κοινοτήτων τους.

meath
partnership

engage · enable · participate · progress

CARDET

CENTRE FOR THE ADVANCEMENT OF RESEARCH
& DEVELOPMENT IN EDUCATIONAL TECHNOLOGY

OXFAM
Italia

Future In
Perspective

inn^oventum

E.N.T.E.R.
European Network for Transfer and Exploitation of EU Project Results

Σε συνεργασία με

S V E B

Schweizerischer Verband für Weiterbildung

F S E A

Fédération suisse pour la formation continue

Federazione svizzera per la formazione continua

Swiss Federation for Adult Learning

Erasmus+

Με την υποστήριξη του προγράμματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης Erasmus+

Αριθμός Προγράμματος 2016-1-DE02-KA204-003275

SPONSORED BY THE

Federal Ministry
of Education
and Research

Το έργο αυτό χρηματοδοτήθηκε με την υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Η δημοσίευση αυτή αντικατοπτρίζει μόνο τις απόψεις του δημιουργού και η Επιτροπή δεν μπορεί να θεωρηθεί υπεύθυνη για οποιαδήποτε χρήση των πληροφοριών που περιέχονται σε αυτήν.

